

Judikatūras krājums

TIESAS SPRIEDUMS (pirmā palāta)

2014. gada 16. janvārī*

Direktīva 93/13/EEK — Patērētāju līgumi — Nekustamā īpašuma pārdevuma līgums —
Negodīgi noteikumi — Vērtējuma kritēriji

Lieta C-226/12

par lūgumu sniegt prejudiciālu nolēmumu atbilstoši LESD 267. pantam, ko *Audiencia Provincial de Oviedo* (Spānija) iesniedza ar lēmumu, kas pieņemts 2012. gada 7. maijā un kas Tiesā reģistrēts 2012. gada 14. maijā, tiesvedībā

Constructora Principado SA

pret

José Ignacio Menéndez Álvarez .

TIESA (pirmā palāta)

šādā sastāvā: palātas priekšsēdētājs A. Ticano [*A. Tizzano*], tiesneši E. Borgs Bartets [*A. Borg Barthet*]
un M. Bergere [*M. Berger*] (referente),

ģenerālvokāts N. Vāls [*N. Wahl*],

sekretārs A. Kalots Eskobars [*A. Calot Escobar*],

ņemot vērā rakstveida procesu,

ņemot vērā apsvērumus, ko sniedza:

— *J. I. Menéndez Álvarez* pats,

— Spānijas valdības vārdā — *S. Centeno Huerta*, pārstāve,

— Čehijas Republikas valdības vārdā — *M. Smolek* un *S. Šindelková*, pārstāvji,

— Eiropas Komisijas vārdā — *M. van Beek* un *J. Baquero Cruz*, kā arī *M. Owsiany-Hornung*, pārstāvji,

ņemot vērā pēc ģenerālvokāta uzklauššanas pieņemto lēmumu izskatīt lietu bez ģenerālvokāta secinājumiem,

pasludina šo spriedumu.

* Tiesvedības valoda — spāņu.

Spriedums

- 1 Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu ir par to, kā interpretēt 3. panta 1. punktu Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvā 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos (OV L 95, 29. lpp.; turpmāk tekstā – “direktīva”).
- 2 Šis lūgums tika iesniegts sakarā ar strīdu starp *J. I. Menéndez Álvarez* un *Constructora Principado SA* (turpmāk tekstā – “*Constructora Principado*”) par atsevišķu summu atmaksāšanu, kuras viņš samaksāja, pildot ar šo sabiedrību noslēgtu nekustamā īpašuma pārdevuma līgumu.

Atbilstošās tiesību normas

Savienības tiesības

- 3 Direktīvas 3. pantā ir noteikts:

“1. Līguma noteikumu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, uzskata par negodīgu, ja pretēji prasībai pēc godprātības tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam.

2. Noteikumu vienmēr uzskata par tādu, par kuru nebija atsevišķas apspriešanās, ja tas sastādīts [sagatavots] jau iepriekš un patērētājam tādēļ nav bijusi iespēja iespaidot to [tā] saturu, jo īpaši saistībā ar iepriekš noformulētiem standartlīgumiem.

[..]

Ja pārdevējs vai piegādātājs norāda, ka par kādu standarta noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, pierādījuma pienākums šai sakarā ir viņam.

3. Pielikumā atrodas [ir] indikatīvs un nepilnīgs tādu noteikumu saraksts, ko var uzskatīt par negodīgiem.”

- 4 Saskaņā ar šīs direktīvas 4. panta 1. punktu:

“Neskarot 7. pantu, līguma noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī visiem pārējiem līguma noteikumiem vai citu līgumu, no kā tas ir atkarīgs.”

- 5 Direktīvas 5. pantā ir paredzēts:

“Līgumos, kuros visi vai atsevišķi patērētājam piedāvāti noteikumi ir rakstveidā, šiem noteikumiem vienmēr jābūt sastādītiem [izteiktiem] vienkāršā, skaidri saprotamā valodā. Ja rodas šaubas par kāda noteikuma nozīmi, priekšroka dodama interpretācijai, kas ir vislabvēlīgākā patērētājam. [..]”

Spānijas tiesības

- 6 Spānijā patērētāju aizsardzību pret negodīgiem noteikumiem vispirms nodrošināja 1984. gada 19. jūlija Vispārējais likums 26/1984 par patērētāju un lietotāju aizsardzību (*Ley General 26/1984 para la Defensa de los Consumidores y Usuarios*, 1984. gada 24. jūlija BOE Nr. 176, 21686. lpp.).

- 7 Vispārējais likums 26/1984 vēlāk tika grozīts ar 1998. gada 13. aprīļa Likumu 7/1998 par vispārējiem līgumu noteikumiem (*Ley 7/1998 sobre condiciones generales de la contratación*, 1998. gada 14. aprīļa BOE Nr. 89, 12304. lpp.), ar kuru direktīva tika transponēta Spānijas tiesību sistēmā.
- 8 Līguma, par kuru ir pamatlieta, noslēgšanas datumā Vispārējā likuma 26/1984, ar grozījumiem, kas veikti ar Likumu 7/1998, 10.a panta 1. punktā bija noteikts:

“Līguma noteikumu, par kuru nav bijis atsevišķas apspriešanās, un jebkuru praksi, par kuru nav bijis skaidras vienošanās, uzskata par negodīgu, ja pretēji prasībai pēc godprātības tas rada ievērojamu nelīdzsvarotību pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam. Katrā ziņā šī likuma 1. papildnoteikumā minētos līguma noteikumu piemērus uzskata par negodīgām klauzulām.

Tas, ka par atsevišķiem noteikuma aspektiem vai par kādu īpašu noteikumu ir notikusi atsevišķa apspriešanās, neizslēdz iespēju piemērot šo pantu pārējam līgumam.

Ja pārdevējs vai piegādātājs apgalvo, ka par kādu standarta noteikumu notikusi atsevišķa apspriešanās, pierādījuma pienākums ir viņam.

Noteikuma negodīgumu novērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu, kas ir līguma priekšmets, raksturu un visus attiecīgos apstākļus līguma noslēgšanas brīdī, kā arī visus pārējos līguma vai cita līguma, no kā tas ir atkarīgs, noteikumus.”

Pamatlieta un prejudiciālais jautājums

- 9 *J. I. Menéndez Álvarez* 2005. gada 26. jūnijā ar *Constructora Principado* noslēdza līgumu par mājokļa pārdevumu (turpmāk tekstā – “līgums”). Šī līguma 13. punkts bija izteikts šādi:
- “Pircēja pienākums ir samaksāt pašvaldības nodokli par nekustamā īpašuma vērtības pieaugumu, jo šis fakts ir ņemts vērā, nosakot nekustamā īpašuma, kas ir līguma priekšmets, cenu.
- Pircēja pienākums ir arī segt izmaksas par individuālo pieslēgumu dažādiem pakalpojumiem, piemēram, ūdenim, gāzei, elektrībai, kanalizācijas sistēmai utt., pat ja pārdevējs ir veicis iepriekšēju samaksu.”
- 10 Vispirms *J. I. Menéndez Álvarez* samaksāja kopsummā EUR 1223,87, no kuriem EUR 1000 – kā pašvaldības nodokli par nekustamā īpašuma vērtības pieaugumu (turpmāk tekstā – “vērtības pieauguma nodoklis”) un EUR 223,87 – par ūdens un kanalizācijas tīkla pieslēgumu.
- 11 Pēc tam *J. I. Menéndez Álvarez* cēla prasību *Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Oviedo* [Ovjedo Pirmās instances tiesā Nr. 2] pret *Constructora Principado*, lai saņemtu šo summu atmaksu. Šī prasība bija pamatota ar to, ka līguma 13. punkts, kuru izpildot, pircējam tās bija jāsamaksā, esot uzskatāms par negodīgu atbilstīgi Vispārējā likuma 26/1984, kurā grozījumi izdarīti ar likumu 7/1998, 10.a pantam, ciktāl par to nav bijusi apspriešanās un tas radot ievērojamu nelīdzsvarotību līguma pušu tiesībās un pienākumos.
- 12 Aizstāvoties *Constructora Principado* norādīja, ka par šo noteikumu ir notikusi apspriešanās un ka nepastāv ievērojama nelīdzsvarotība, prasītās summas salīdzinot ar kopējo cenu, kas pircējam jāmaksā par sava mājokļa iegādi.

- 13 Ar 2011. gada 28. septembra spriedumu *Juzgado de Primera Instancia nº 2 de Oviedo* apmierināja prasību, uzskatot, ka attiecīgais noteikums ir negodīgs, jo ar to tiek aizskartas patērētāja intereses, viņam uzliekot izmaksas, kas viņam nav jāsedz, un ka turklāt nav pierādīts, ka par to ir notikusi konkrēta apspriešanās ar pircēju.
- 14 *Constructora Principado* iesniedza apelācijas sūdzību par šo spriedumu, apgalvojot, ka par apstrīdēto noteikumu ir notikusi atsevišķa apspriešanās, jo šajā pašā punktā ir precizēts, ka patērētāja apņemšanās samaksāt vērtības pieauguma nodokli ir ņemta vērā, nosakot pārdotā nekustamā īpašuma cenu. Šī sabiedrība apgalvoja arī, ka pušu starpā nepastāv ievērojama nelīdzsvarotība, jo, novērtējot šādu nelīdzsvarotību, neesot jāaprobežojas ar konkrēta noteikuma ņemšanu vērā, bet esot jāņem vērā viss līgums un visu noteikumu līdzsvarošana.
- 15 *J. I. Menéndez Álvarez* lūdza apstiprināt pirmās instances spriedumu. Kā viņš uzskata, vērtības pieauguma nodokļa summai, ko viņš ir samaksājis, un proporcijai, kāda šai summai ir mājokļa cenā, nav nozīmes. Nelīdzsvarotību, kas raksturo līguma 13. punkta negodīgumu, veidojot tikai tas, ka ar šo noteikumu patērētājam tiek uzlikts pienākums maksāt nodokli, attiecībā uz kuru viņš juridiski nav nodokļa maksātājs.
- 16 Šādos apstākļos *Audiencia Provincial de Oviedo* [Ovjedo apgabaltiesa] nolēma apturēt tiesvedību un uzdot Tiesai šādu prejudiciālu jautājumu:

“Vai tāda līguma noteikuma gadījumā, ar kuru summas, kas saskaņā ar tiesību aktiem ir jāmaksā pārdevējam vai piegādātājam, samaksa pāriet patērētājam, [...] direktīvas [...] 3. panta 1. punktā norādītā nelīdzsvarotība ir jāinterpretē tādējādi, ka tā izriet no paša fakta, ka patērētājam pāriet samaksas pienākums, kurš saskaņā ar tiesību aktiem ir jāuzņemas pārdevējam vai piegādātājam, vai arī fakts, ka direktīvā ir prasība, ka nelīdzsvarotībai ir jābūt ievērojamai, nozīmē, ka turklāt arī patērētāja finanšu slogam ir jābūt ievērojamam attiecībā pret kopējo darījuma summu?”

Par prejudiciālo jautājumu

- 17 Ar savu jautājumu iesniedzējtiesa būtībā jautā, vai starp direktīvas 3. panta 1. punktā noteiktajiem vispārējiem negodīga noteikuma definēšanas kritērijiem ietvertais “ievērojamas nelīdzsvarotības” jēdziens ir jāinterpretē kā tāds, ar kuru tiek noteikts, ka izmaksām, kuras ar šādu noteikumu tiek uzliktas patērētājam, attiecībā uz patērētāju ir būtiska ekonomiska ietekme, ņemot vērā attiecīgā darījuma summu, vai ka ir jāņem vērā tikai šāda noteikuma sekas uz patērētāja tiesībām un pienākumiem.
- 18 Vispirms ir jānorāda, ka direktīvas piemērošanas jomā, kā tas izriet no tās 3. panta 1. punkta, ietilpst tikai noteikumi, kas ietverti starp pārdevēju vai piegādātāju un patērētāju noslēgtā līgumā un par kuriem nav notikusi atsevišķa apspriešanās.
- 19 No iesniedzējtiesas lēmuma izriet, ka pamatlietā ir domstarpības par to, vai par līguma 13. punktu ir bijusi atsevišķa apspriešanās. Tādējādi iesniedzējtiesai ir jālemj par šo jautājumu, ņemot vērā direktīvas 3. panta 2. punkta pirmajā un trešajā daļā paredzētās normas par pierādīšanas pienākuma sadali, kurās tostarp paredzēts, ka, ja pārdevējs vai piegādātājs apgalvo, ka par standartizētu noteikumu ir bijusi atsevišķa vienošanās, pierādīšanas pienākums ir viņam.
- 20 Papildus šiem ievada apsvērumiem ir arī jāprecizē, ka atbilstīgi Tiesas pastāvīgajai judikatūrai Tiesa ir kompetenta interpretēt jēdzienu “negodīgs līguma noteikums”, kas paredzēts direktīvas 3. panta 1. punktā un tās pielikumā, kā arī kritērijus, kurus valsts tiesa var piemērot vai kuri tai ir jāpiemēro līguma noteikuma vērtējumā, ņemot vērā direktīvas normas, ievērojot, ka minētajai tiesai, ņemot vērā minētos kritērijus, ir jālemj par šī konkrētā līguma noteikuma konkrētu kvalificēšanu, ņemot vērā

konkrētā gadījuma apstākļus. No tā izriet, ka Tiesai iesniedzējtiesai ir tikai jāsniedz norādes, kas šai pēdējai ir jāņem vērā, lai novērtētu attiecīgā noteikuma negodīgo raksturu (skat. 2013. gada 14. marta spriedumu lietā C-415/11 *Aziz*, 66. punkts un tajā minētā judikatūra).

- 21 Šajā ziņā Tiesa ir nospriedusi, ka tas, vai kāds līguma noteikums rada “ievērojamu nelīdzsvarotību” pušu tiesībās un pienākumos, kas izriet no līguma, un tas notiek par sliktu patērētājam, ir nosakāms, ņemot vērā tiesību normas, kas atbilstoši valsts tiesībām būtu piemērojamas, ja starp pusēm nebūtu attiecīgas vienošanās. Tikai veicot šādu salīdzinošu analīzi, valsts tiesa var izvērtēt, vai un attiecīgā gadījumā – kādā mērā patērētājs, piemērojot līgumu, tiek nostādīts juridiski neizdevīgākā stāvoklī salīdzinājumā ar spēkā esošajos valsts tiesību aktos paredzēto (skat. iepriekš minēto spriedumu lietā *Aziz*, 68. punkts).
- 22 Šķiet, ka jautājums, vai ievērojama nelīdzsvarotība pastāv, neaprobežojas ar kvantitatīvu ekonomisku vērtējumu, kas balstās uz darījuma, par ko ir līgums, kopējās summas, no vienas puses, un izmaksu, kas noteiktas patērētājam ar šo noteikumu, no otras puses, salīdzinājumu.
- 23 Tieši pretēji – ievērojama nelīdzsvarotība var izrietēt no pietiekami būtiska juridiskās situācijas aizskārums, kurā patērētājs kā attiecīgā līguma puse tiek nostādīts atbilstīgi piemērojamajām valsts tiesību normām, vai tas būtu tiesību satura, kas tam saskaņā ar šīm normām ir no šī līguma, ierobežojuma formā vai kā to īstenošanas šķērslis, vai arī kā valsts tiesību normās neparedzēta papildu pienākuma uzlikšana viņam.
- 24 Šajā ziņā Tiesa ir atgādinājusi, ka atbilstīgi direktīvas 4. panta 1. punktam līguma noteikuma negodīgums ir jānovērtē, ņemot vērā preču vai pakalpojumu raksturu, attiecībā uz ko līgums noslēgts, un atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kas ar to bijuši saistīti, kā arī uz visiem pārējiem šī līguma noteikumiem (skat. 2013. gada 21. februāra spriedumu lietā C-472/11 *Banif Plus Bank*, 40. punkts). No tā izriet, ka šādā perspektīvā jāizvērtē arī, kādas sekas minētajam noteikumam var būt, ievērojot līgumam piemērojamās tiesības, kas ietver valsts tiesību sistēmas analīzi (iepriekš minētais spriedums lietā *Aziz*, 71. punkts).
- 25 Tiesa ir arī uzsvērusi direktīvas 5. panta kontekstā, ka pirms līguma noslēgšanas informācija par līguma nosacījumiem un šīs noslēgšanas sekām patērētājam ir būtiska. Tostarp uz šīs informācijas pamata pēdējais minētais nolēm, vai viņš vēlas tikt saistīts ar pārdevēja vai piegādātāja iepriekš formulētajiem nosacījumiem (2013. gada 21. marta spriedums lietā C-92/11 *RWE Vertrieb*, 44. punkts).
- 26 It īpaši attiecībā uz pirmo pienākumu, kas patērētājam uzlikts ar līguma 13. punktu, proti, vērtības pieauguma nodokļa samaksu, no Tiesai iesniegtajiem lietas materiāliem izriet, ka tā rezultātā patērētājam kā pircējam tiek nodots nodokļu parāds, kurš atbilstīgi piemērojamajam valsts tiesiskajam regulējumam ir pārdevējam vai piegādātājam kā pārdevējam un kā ar nodokli aplikto ekonomisko priekšrocību saņēmējam, proti, īstenotais vērtības pieaugums sakarā ar pārdotā nektamā īpašuma vērtības pieaugumu. Tādējādi šķiet, ka, kamēr pārdevējs vai piegādātājs gūst peļņu no šādas viņa pārdotās preces vērtības pieauguma, patērētājam ir jāsamaksā ne tikai pārdevuma cena, kas ietver ar šo precī gūto vērtības pieaugumu, bet arī nodoklis, kas tiek uzlikts par šo vērtības pieaugumu. Turklāt, kā izriet no *J. I. Menéndez Álvarez* iesniegtajiem rakstveida apsvērumiem Tiesai, šī nodokļa summa nav zināma līguma noslēgšanas datumā, – to kompetentā iestāde nosaka tikai vēlāk, un tas, ja tas tā ir, rada neskaidrību patērētājam par nolīgto saistību apjomu.
- 27 Iesniedzējtiesai vispirms ir jāpārbauda, vai, ņemot vērā Spānijas iekšējās tiesības, pamatlietas fakti atbilst iepriekšējā punktā aprakstītajai situācijai. Turklāt tai ir jānovērtē, vai līguma 13. punkts, uzliekot patērētājam valsts tiesību normās neparedzētu papildu pienākumu, ir pietiekami būtisks patērētāja juridiskās situācijas, kurā patērētājs kā attiecīgā līguma puse tiek nostādīts atbilstīgi piemērojamajām valsts tiesību normām, aizskārums. Attiecīgā gadījumā tai visbeidzot ir jāpārbauda, vai patērētāja saņemtā informācija pirms līguma noslēgšanas atbilda no direktīvas 5. panta izrietošajām prasībām.

- 28 Kas attiecas uz otro pienākumu, kas ar līguma 13. punktu ir uzlikts patērētājam, proti, samaksāt summas, kuras atbilst individuālo abonementu maksājumiem par tādiem dažādiem pakalpojumiem kā ūdens, gāze, elektrība un kanalizācija, iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai tajos ietilpst maksa par pieslēgšanos vispārējām iekārtām, kas ir būtiskas, lai nodrošinātu mājokļa apdzīvojamību, proti, maksas, kuru samaksa atbilstīgi piemērojamajām valsts tiesību normām bija jāveic pārdevējam atbilstīgi tā līgumiskajam pienākumam piegādāt mājokli atbilstīgi tā mērķim, proti, apdzīvojamā stāvoklī. Ja tā ir, tai ir jānovērtē, vai šis līguma noteikums, ierobežojot tiesības, kuras atbilstīgi valsts tiesību normām patērētājs gūst no līguma, un nosakot viņam papildu pienākumu, kas šajās normās nav paredzēts, ir pietiekami būtisks viņa juridiskās situācijas, kura valsts tiesībās noteikta šim patērētājam kā līgumpusei, aizskārums.
- 29 Ir jāpiebilst, ka norāde līguma 13. punktā, saskaņā ar kuru tas, ka patērētājs uzņemas vērtības pieauguma nodokļa samaksu, ir ticis ņemts vērā, nosakot pirkuma cenu, pati par sevi nav pierādījums atbildībai, ko saņemtu patērētājs. Lai nodrošinātu negodīgu noteikumu kontroles efektivitāti, pārdevējs vai piegādātājs nevar sniegt pierādījumu par cenas samazināšanu, patērētājam pretī uzņemoties papildu pienākumus, tikai iekļaujot šim nolūkam apstiprinājumu līguma noteikumā, par kuru nav bijusi atsevišķa vienošanās.
- 30 Ņemot vērā iepriekš minētos apsvērumus, uz uzdoto jautājumu ir jāatbild, ka direktīvas 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē šādi:
- “ievērojamas nelīdzsvarotības” esamībai nav noteikti nepieciešams, lai izmaksām, kuras ir uzliktas patērētājam ar līguma noteikumu, attiecībā uz viņu būtu būtiska ekonomiska ietekme, ņemot vērā attiecīgā darījuma summu, bet tā var izrietēt vien no pietiekami būtiska juridiskās situācijas, kurā patērētājs kā līgumpuse tiek nostādīts atbilstīgi piemērojamajam valsts tiesiskajam regulējumam, aizskārums, vai tas būtu tiesību, kuras viņš gūst atbilstīgi šīm normām no šī līguma, satura ierobežojuma formā vai kā šķērslis to īstenošanai, vai arī kā valsts tiesību normās neparedzēta papildu pienākuma uzlikšana viņam;
 - lai novērtētu ievērojamas nelīdzsvarotības iespējamo esamību, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā preces vai pakalpojuma, par ko ir līgums, raksturs, atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kā arī uz visiem pārējiem tā noteikumiem.

Par tiesāšanās izdevumiem

- 31 Attiecībā uz lietas dalībniekiem šī tiesvedība ir stadija procesā, kuru izskata iesniedzējtiesa, un tā lemj par tiesāšanās izdevumiem. Izdevumi, kas radušies, iesniedzot apsvērumus Tiesai, un kas nav minēti lietas dalībnieku izdevumi, nav atlīdzināmi.

Ar šādu pamatojumu Tiesa (pirmā palāta) nospriež:

Padomes 1993. gada 5. aprīļa Direktīvas 93/13/EEK par negodīgiem noteikumiem patērētāju līgumos 3. panta 1. punkts ir jāinterpretē tādējādi, ka:

- **“ievērojamas nelīdzsvarotības” esamībai nav noteikti nepieciešams, lai izmaksām, kuras ir uzliktas patērētājam ar līguma noteikumu, attiecībā uz viņu būtu būtiska ekonomiska ietekme, ņemot vērā attiecīgā darījuma summu, bet tā var izrietēt vien no pietiekami būtiska juridiskās situācijas, kurā patērētājs kā līgumpuse tiek nostādīts atbilstīgi piemērojamajam valsts tiesiskajam regulējumam, aizskārums, vai tas būtu tiesību, kuras viņš gūst atbilstīgi šīm normām no šī līguma, satura ierobežojuma formā vai kā šķērslis to īstenošanai, vai arī kā valsts tiesību normās neparedzēta papildu pienākuma uzlikšana viņam;**

- lai novērtētu ievērojamas nelīdzsvarotības iespējamo esamību, iesniedzējtiesai ir jāņem vērā preces vai pakalpojuma, par ko ir līgums, raksturs, atsaucoties uz visiem apstākļiem līguma slēgšanas brīdī, kā arī uz visiem pārējiem tā noteikumiem.

[Paraksti]